

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KARARLARI

İstanbul '89

Bu görüşler, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği' (TMMOB)'ne üye Odaların İstanbul birimlerinin oluşturduğu *İstanbul İl Koordinasyon Kurulu'* nca düzenlenen ve 17-19 Şubat 1989 tarihlerinde gerçekleştirilen "YEREL YÖNETİMLER ve DEMOKRASİ (İstanbul Deneyi)" Panel ve Forumlarında, siyasi partiler, sendikalar, meslek kuruluşları, kooperatifler ve kültür kuruluşlarının önceden belirlenmiş delegelerinin, tartışmaları ışığında belirlenmiş ve aşağıdaki kararlar oylanarak alınmıştır.

MODERN KENT ve DEMOKRASİ

FORUM :

Kenelerin ekonomik-sosyal ve kültürel fonksiyonlarının ve özelliklerinin bir bütün olduğunu,

Tarihinden ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanan kimliğinin korunmasının, sağlıklı gelişmesinin ön koşulu olduğunu,

• UNESCO'nun 1988-1989 yıllarını "Kültürel Gelişimin On Yılı" ilan ettiğini anımsatarak,

• Yine, UNESO'nun;

"Yalnızca maddi, ekonomik, bilimsel, teknolojik gelişmeyi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini hedefleyen bir kalkınmanın yeterli olmadığı,

• Refah, gelişme ve mutluluğun, önceden belirlenmiş bir planlama ve bir örnek şemalara göre ithal edilemez olduğu;

• Halkların, kalkınma projelerine etkin

katılımının, bu projelerin uygulanabilmesi için vazgeçilmez koşul olduğu,

• Kültürel yaşama katılmanın; gerçekte, herkesin, kamu yaşamına ve toplum kalkınmasına katılması anlamına geldiği;

• Kültürel haklarından yeterince yararlanamayan insanların bulunduğu yerde, bir kültür demokrasisinden ve hatta gerçek anlamıyla siyasal demokrasiden söz edilemeyeceği" kararlarını anımsatarak;

• Demokrasinin geleceğinin ve kalkınmanın ana eksenlerinden biri olan kültürel kalkınmanın, bir yaşama biçimi olarak kentlerde biçimleneceğini belirtir.

1- Modern ve demokratik kentin, ancak;

a) Sosyal Kesimler Düzeyinde (İşçi ve Memur Sendikaları, Esnaf ve Sanatkar Örgütleri, Meslek Örgütleri ve benzerleri),

b) Kent Sorunları Düzeyinde, (Tüketici Koruma Örgütleri ve Birlikleri, Kooperatif

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASI (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KARARLARI

Örgütleri ve Birlikleri, Çevre Kültür Örgütleri ve Birlikleri, Halk ve Çevre Sağlığı Örgütleri ve benzerleri),

c. *Mekânlar Düzeyinde*, (Mahalle Yardımlaşma, Dayanışma ve Çevre Düzenleme Örgütleri ve benzerleri'nin, Organize olmaları ile mümkün olduğunu;

- Yerel yönetimlerin,

Bu örgütlerin oluşmasından sorumlu olduğunu belirtir ve bu örgütlerin bir an önce oluşmasını sağlama doğrultusunda aydınları, meslek örgütleri mensuplarını, sendikacı çalışanları ve ayırım yapmaksızın siyasi partilerin üyelerini ve teşkilatlarını sorumlu sayar.

2. Örgütlü ve organize bir toplum yapısının oluşturulmasında,

güdümlü olmayan bağımsız bir iletişim ağının vazgeçilmez önkoşul olduğunu belirterek;

a. Maddi temelini, örgütlü halk kesimlerinin, sendikaların ve meslek örgütlerinin oluşturacağı günlük, haftalık gazetelerin çıkarılması girişimlerinin başlatılmasını ve var olanların desteklenmesini,

b. Yine aynı kesimlerin, özerk kent televizyonunu hayata geçirmek için başta yasal olmak üzere, her türlü girişimde bulunmaları gereğini ivedi olarak belirler.

Forum;

Organize olmuş ve sürekli bir iletişim ağı içinde, sorunlarını tartışan kent halkının, karar alma ve özellikle uygulama ve kullanım sürecine etkin katılımının evrensel kültür ortamında özgün demokrasi modeli yaratacağını belirterek;

- Kentin ekonomik-sosyal ve kültürel gelişmesinin anayasası olan "*Temel Nazım Planı*"nı oluşturacak, her kentte ilişkin bu özgün planı sürekli olarak geliştirecek özerk bir "*Nazım Plan Örgütü*" nün bir an önce kurulmasını,

- Ancak, bu "*Temel Nazım Planı*" ve Ülke Fiziki Planı'nın doğrultusunda, merkezi idarenin veyasetinden bağımsız, ama ülke kalkınmasının hedefleri ile uyumlu özerk belediyelerin ve Belediye Birliklerinin kurulabi-

leceğini ve gereğini belirtir.

Forum;

Ulusun ve tüm insanlığın ortak malı olan kültür değerlerinin, kıymetli tarım alanlarının ve ormanların, tarihi ve doğal SİT'lerin korunması ve yaşatılması ile ilgili olan yasa ve kuruluşların, siyasi iktidarlar ve belediyeler üstü bir statüde olması zorunluluğunu belirterek;

- Kültür ve doğa değerlerinin, "*Nazım Plan Örgütü*" ve *Planlamanın* temel hareket noktası olduğunu vurgular,

- Doğal ve kültürel çevreden yararlanma haklarının, evrensel insan haklarından olduğunu belirterek kişi ve kuruluşları bu hakkı aktif olarak kullanmaya çağırır.

Forum;

Yukarıdaki temel kararlar doğrultusunda; kişiler ve kuruluşlar arasında somut projelere dayalı, kitlelere örnek olacak, başarı şansı yüksek işbirliği programlarının başlatılmasını öngörür.

MALİ, İDARI, HUKUKİ YÖNETİM VE KENT

1 985 'de yürürlüğe giren 3030 Sayılı *Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkındaki Yasa*, 1930'da yürürlüğe giren ve bugün de "*büyükşehir statüsü*" dışında kalan 2000'e yakın beldede uygulanan Belediyeler Yasası'ndan daha geri ve anti-demokratik kurallar taşımaktadır.

Forum;

Kentlerdeki arsa ve arazilerin değer artışlarının; birinci derecede, yerel yönetimlerin imara yönelik karar ve uygulamaları sonunda oluştuğu gerçeğini göz önüne alarak;

- Bu artıştan elde edilen, temel barınma ve işyeri olarak kullanılanların dışında kalan spekülasyon kazancın ve rantun vergilendirilmesini,

- Verginin, yerel yönetimlerce toplanarak tekrar kente yönelik hizmetlerde değerlendiril-

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KAPARLARI

mesi için gerekli düzenlemelere gidilmesini,

- Kentsel değerlerin ve temel kamu hizmetlerinin, yap-işlet-devret formülü ile yerli ve yabancı kâr kuruluşlarına imtiyazlar verilerek devredilmesinden derhal vazgeçilmesini öngörür.

- Yerel kent yönetimlerin ve kentlilerin, hukukun üstünlüğüne sahip çıkmalarının, demokrasinin gelişmesinin asgari koşulu olduğuna işaret eder.

DEMOKRATİK KENT MODELİ

1 985 tarihli "Yerel Yönetimler Evrensel Bildirisi"nin, "Yerel yönetimin, ulusal yapının ayrılmaz bir parçası olarak, yurttaşlara en yakın yönetim kademesi olduğunu; yurttaşların yaşama koşulları ile ilgili kararların alınmasına katılmalarını sağlamak ve toplumsal gelişmenin hızlandırılması konusunda, onların, bilgi ve yeteneklerini seferber etmek bakımlarından en elverişli konumda bulunduğunu" gözönünde tutan temel olduğu görüşünden hareketle

Forum;

- Hemşehrilik bilincinin ve kent sevgisinin, kentün oluşma sürecine etkin katılımı ile oluşabileceğini,

- Kentin, kaynaklar tükten değil, üreten bir güç olmasının ancak sanayileşme, yerleşme, ticaret ve kültürel fonksiyonların bir bütün olarak planlanması ile mümkün olabileceğini,

- Özellikle kentlere yönelen göçün, işsizlik kaynağı olarak görülmeyip, konut ve yaşam çevrelerinin üretilmesinde temel güç olarak değerlendirilmesi gerektiğini,

- Kentin kullanımında, sosyal, kültürel ve doğal yapısının korunması ve yenilenmesi ve kültürel kimliğinin sürekliliğinin sağlanmasının toplumsal mutluluğun temel sonucu olduğunu vurgular.

- Kentle ilgili olarak, mahalle ölçeğinden, metropol ölçeğine kadar, alınacak bütün kararlarda; dayanışma, bilimsel tartışma ve büyük yatırımlarda referandum gibi yöntemlerle karar sürecine katılımın sağlanmasının o kararların

hayata geçirilmesinin temel güvencesi olduğuna,

- Ülke genelinde olduğu gibi; yerel yönetimlerde de kendi kendimizin, kendi tarihimizin, günümüzün ve geleceğimizin sahibi, koruyucusu, iyileştiricisi ve zenginleştiricisi olmak için aralıksız çalışmanın gereğine inanır.

İSTANBUL DENEYİ (1984-1988)

FORUM;

Cumhuriyet Türkiye'sinin en büyük yerleşim, sanayi, ticaret, kültür ve eğitim merkezi olan; Bizans ve Osmanlı İmparatorluklarına başkentlik etmiş; 2500 yıllık kültür mirasına, eşsiz doğa güzelliklerine sahip olan *İstanbul'un* uluslararası "*iş-Eğlence*" merkezi yapılarak ve açıkça sömürge merkezleri olan Beyrut'a, Singapur'a, Honk Kong'a benzetilmeye çalışması girişimlerini ve operasyonlarını, ulusal çıkarlarımızla ve onurumuzla bağdaşmayacak bir durum olarak tesbit eder.

Bu tespit çerçevesinde:

Tarlabaşı otoyolu yıkımları için, yabancı bir ülkeyi işgal eder gibi "*Fethi başlattık*" diyen "*İstanbul'u Türk-İslam şehri yapıyoruz*" demogolojisi arkasında, şehrin ulaşım planlarını Almanlara, Boğaz planlarını İngilizlere yaptıran; gökdelenleri, köprüleri japon teknolojisine teslim eden; şehrin kamu hizmetlerinin, en değerli binalarının ve arazilerinin, *Yap-İşlet-Devret* adı altında, 15-30 yıllığına işgal edilmesine davetiye çıkartan anlayışın; ancak, ulusal bağımsızlığımızın, demokratik hak ve özgürlüklerimizin, hukukun üstünlüğünün baskı ve tehdit altında olduğu ortamlarda, yaşayabileceğini vurgular.

ARAZİ KULANIM ve YERLEŞİM

FORUM;

İstanbul'daki temel yerleşim kararlarının, plansız ve çarpık gelişme boyutlarını da aşarak, yağma niteliğinin dönüştüğünü; bütün İstanbul halkının ve Ulusun ortak malı olan, Kentin tarihi bölgelerinin, ormanlık alanlarının, kıymelli

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KARARLARI

tarım alanlarının, mesire yerlerinin, Kentin su toplama havzalarının ve, zemin araştırmaları yapılmadan, çürük zeminli alanların, heyelan bölgelerinin, telaş içinde, yoğun yapılaşma kararlarının alınmış olduğunu saptar.

Forum;

Bu çerçevede:

- Bir dere yatağı ve genç fay hattı üzerinde olan *Dolapdere-Piyalepaşa* bölgesinin, iş merkezi-gökdelenler bölgesi ilan edilmesini; Anayasa'ya ve Boğaz Koruma Yasası'na aykırı olduğu halde *Boğaz Öngörünüm Bölgesi'nde* binlerce lüks villaya el çabukluğu ile ruhsat verilmesini,

- Bin yandan "İstanbul'a göç önlenmelidir" derken, *Boğaz Geriöngörünüm Bölgeleri'nin* yoğun yapılaşmaya açılarak 2,5-3 milyon nüfusa ve yeni köprülere davetiye çıkarılmasını,

- *Küçük Çekmece Gölü'nün* su toplama havzası ve tarım alanı olan bölgenin, ortaklık ilişkileri içinde, yoğun iskân bölgesi yapılmasını,

- "Küçük sanayiye şehir dışına çıkarıyorum" gerekçesi ile *İkitelli Bölgesine* 100.000 işyeri sıkıştırarak, 5 trilyon liralık yatırım bütçe ve kent için altyapı ve ulaşım çıkmazı yaratılmasını,

- Gereğinden fazla iş merkezleri ve alanları oluşturduğu halde, yeşil alanın, yolun ve altyapının en yetersiz olduğu, *Taksim-Şişli-Zincirlikuyu-4.Levent ve Etiler* güzergahında, her biri onbinlerce arabayı çekecek olan pek çok gökdelen iş merkezi yapılarak, ulaşımın tam bir çıkmaza sokulmasını, Bu yağmanın belli başlı göstergeleri olarak işaret eder.

FORUM;

İstanbul'da ulaşımı çözmeye adına yapılan temel operasyonların, kent arsalarının yağmalanması ile doğrudan bağlantılı ve bu yağmadan beklenen trilyonlarca liralık spekülasyonun gereği olduğunu;

Altı milyon İstanbullu'nun ulaşım sorunlarını çözmek bir yana, bütünü çıkmaza götüreceğini, bu yüzden kaçınılmaz olarak şehircilik biliminin gereklerine, ulusal çıkarılara ve toplumun beklentilerine aykırı olduğunu saptar.

Bu çerçevede;

- Hukuk dışı, insanlık dışı yöntemlerle açılan *Tartabaşı Otoyolu'nun*, trafik sıkışıklığına bir çare olamayacağını daha şimdiden tıkanıklığın, Unkapanı Köprüsü ile Elmadağ kavşağında yoğunlaştığını belirtir.

- Boğaziçi'nin özgün kültürünü yok eden, *Kazıklı Yol'un* Boğaz öngörünüm yağmasının ürünü olan villalara hizmet için, mahkeme kararlarına rağmen yapıldığını hatırlatır.

- Gerçek maliyetinin iki-üç katına malolan, plansız-programsız olduğu apaçık, *Hızlı Tamvay, Hafif Metro,"Metro"* yatırımının, güzergah olarak bilimsel bir çalışmanın ve İstanbul'un ihtiyaçlarının ürünü değil, iki Çekmece gölü arasındaki tarım alanı yağmasının ve İktelli yatırım batağının gereği olduğunu;

- Yaklaşık 80 Milyar liraya malolan ve 10 deniz otobüsü'nün borçları ödenmeden eskিয়েceğini, günde 15 bin yolcu taşıyan bu lüks araçların yerine, yüzlerce otobüs alınabileceğini;

- İETT'ye tek bir otobüs alınmadığı gibi, bakımsızlığa terk edilen otobüslerin, kenti, sanayiden ve konut ısınmasından daha çok kirlettiğinin saptandığını;

- 6 Milyon İstanbullu'nun, milyonlarca saat iş kaybına neden olan trafik sıkışıklığını toplu ulaşım yöntemleri ile çözmeye asla yanaşmayan anlayışın, ısrarla 3. Köprü ve paralel otoyol sistemi olan *Besam (Beşiktaş-Sarıyer)* projesi üzerinde durmasının;

- İstanbul'a yapılabilecek en büyük kötülük olduğunu, Büyük yıkımlara, sosyal ve kültürel çöküntüye neden olacak olan 3. Köprü ve bağlantılı *Otoyol* sisteminden vazgeçilmesini sağlamanın, İstanbul sevgisinin ve yurtseverliğin gereği olduğunu ilan eder.

ALT YAPI

Forum;

İstanbul'un ekonomik sosyal ve kültürel bütünlüğünü, planlı ve sağlıklı geliştirecek, yerleşme-arazi kullanım ve ulaşım politikasının belirlendiği *Master Nazım Planı* olmadan,

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KARARLARI

girişilecek altyapı yatırımlarının, kaçınılmaz olarak hatalı olacağını hatırlatır;

Bu çerçevede;

- Haliç için yapılan *ÖN ARITMA* tesislerinin, Haliç'i temizleyemeyeceğini, altını çizerek belirtir;

- Haliç yıkımları ile ortaya çıkan alanların, yasal bir plana bağlı olmadıklarını ve belediye arsası durumunda oldukları için, her an spekülâtif bir amaca tahsis edilebileceklerini;

- İstanbul'un tarihinde görmediği mali olanaklara ve yetkilere sahip bir belediye yönetimi yaşamasına rağmen, altı milyon insanın çoğunluğunun temel sorunları olan, toplu ulaşım, sağlıklı su dağılımı, kentin sağlıklı beslenmesini sağlayacak gıda denetim ve dağıtım, çöp toplama, çevre kirliliği ve özellikle İETT araçlarının bakımsızlığından doğan kirlilik, içme suyu toplama alanlarında fabrika atıklarının yarattığı kirlilik, düşük gelir guruplarının konut ihtiyacı, yasal zorunluluk olan gecekondu ıslah planları konularında, asgari ciddi çalışmaların yapılmadığını tesbit eder.

Forum;

- *Yapılan Alt Yapı Yatırımlarının, Büyük Spekülasyon Alanlarını Birleştiren Akslar Üzerinde Yoğunlaş-tığını;*

- Tümü yabancı işletmeciyeye verilecek olan oteller, "iş" lerin çevrileceği gökdelen iş merkezleri, Disneyland'lar, Fame City'ler milyarlık villalar ve bunları birbirine bağlayan paralı otoyollar, kazıklı yollar ve *yaratılmaya çalışılan sömürge uygarlığı'nın* geniş kitlelere, tek taraflı propaganda ile, "gönüllü misyonerlerini" de rahatça bularak benimsetilmeye çalışıldığını belirtir.

İSTANBUL ve BASIN

Forum;

TV'sinin, tümü ile kontrol altında ve tek taraflı yayın yaptığı bu dönemde, *basının* da genellikle, kent sorunlarını irdeleyebilecek ölçüde uzmanlaşmadığını; ticari nitelikleri ağır basan, arsa rantı ve büyük ihaleler ile yoğun ilişkisi olan

basın patronlarının; ayrıcalıklı kooperatiflerle iç sansür ortamına itilmiş basın mensuplarının; kentin yağmalanması karşısında duyarsız ve hat-ta zımnî bir ortaklık ve uyum içinde olduğu görüntüsünü verdiğini tesbit eder.

Ancak, azınlık da olsa, yasadışı yağma ve uygulamalara karşı, kamu oyunu uyarma görevi için uğraş veren basın mensuplarını takdirle belirtir (anar).

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI DANIŞMA KURULU

Forum;

Büyükşehir Belediye Başkanı'na danışmanlık yapma ve yol gösterme sorumluluğunda olan rektör, profesörlerden, kendi dalında uzman, yetkili olarak tanınan kişilerden oluşan *Danışma Kurulu'nun*, İstanbul'la ilgili önemli kararlarda uyarı görevi yapmadığını, bilimsel tutarlılığını ve bağımsızlığını koruyamadığı halde, görevini sürdürerek, Belediye Başkanı'nın keyfi karar ve uygulamalarına, kamuoyu önünde icazet veren bir kurul olarak çalıştığını belirtir.

3030 SAYILI YASA VE İSTANBUL'DA MONARŞİK YÖNETİM ANLAYIŞI

FORUM;

İstanbul'da yaratılmak istenen sömürge uygarlığının; ancak sömürge valisinin yetkileri ve tutumu ile gerçekleştirilebileceğini; 3030 sayılı yasanın, belediye başkanlarına verdiği yetkinin "bütçe ve denetim dışı" yönetim ve harcama yetkisi olduğunu altını çizerek belirtir.

• *"Yıkırım cezası çekerim", "İdare Mahkemesi Kararlarını Dinlemem"* diyebilen anlayışın, *"sömürge uygarlığı"* nın gerektirdiği yıkımları gerçekleştirebilmek için;

- Danıştay Yasası değişikliği ile, Meslek Kuruluşları'nın idari dava açma yetkisini ve vatandaşın alabileceği *yürütmeyi durdurma kararının işlerliğini ortadan kaldırma*,

- *İstımlak Yasası Değişikliği* ile vatan-

YEREL YÖNETİMLER VE DEMOKRASİ (İSTANBUL DENEYİ)

FORUM KARARLARI

daşın, bedel artış davası yoluyla; gaspedilecek malının değerini alma yolunun tıkanması girişimlerini,

- Düşünce ve örgütlenme özgürlükleri, baskı ve tehdit altında kalan bir toplumda, *gaspın ve seçime dayalı monarşik bir yönetim tarzının yerleştirilmesi çabası olarak görür.*

- *Kişileri ve kuruluşları demokratik haklarını sonuna kadar kullanmaya çağırır.*

Forum;

İstanbul'da yaşanan çöküntünün; 3030 sayılı yasa varlığında, 12 Eylül'den bu yana canlılığını yitirmiş siyasi yapılarla, belediyeler ve belediye yatırımları etrafında oluşmuş ve toplumun değişik katmanlarına da bulaşmış yağmacı, köşe dönücü anlayış ve davranış yaygınlığı çerçevesinde,

Seçilecek olan belediye başkanlarının ancak,

Açık politikalarla, halka anlatılmış, benimsenilmiş, halkın aktif katılımının sağlandığı programlarla başarılı olabileceğini,

ÖNEMLE BELİRTİR.

DÜZENLEYEN KURULUŞLAR

TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu
Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Gemi Makinaları İşletme Mühendisleri Odası
Gemi Mühendisleri Odası
Harita Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Jeoloji Mühendisleri Odası Marmara Bölge Temsilciliği
Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Maden Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği
Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Metalurji Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği
Mimarlar Odası İstanbul Şubesi
Şehir Plancıları Odası İstanbul Temsilciliği
Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi

KATILAN KURUM KURULUŞ VE YAYINLAR

Petrol-İş Sendikası
İFSAK
Yazarlar Sendikası
TÜM-TİS
Türk Metal Sendikası
Toleyis Sendikası
Deri-İş Sendikası
T. otomobil-İş Sendikası
Fatih Belediyesi
Konut Birlik
Büyükşehir Yapı Kooperatifi
İşçi Sağlığı Derneği
TÜSES

SHP
DYP
RP
SP

ADIMLAR Dergisi
GÖRÜŞ Dergisi
TOPLUMSAL KURTULUŞ Dergisi
2000'E DOĞRU Dergisi